

Батлав.....

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2018

МОНГОЛ ХЭЛ-5

Аймаг / дүүрэг: .....
Сум .....
Сургууль: .....
Анги: ..... Бүлэг: .....
Овог: .....
Нэр: .....

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Шалгалт 60 минут үргэлжилнэ.
- Шалгалтын материал хоёр хэсэгтэй ба нэгдүгээр хэсэг нь унших чадвар сорьсон холимог хэлбэрийн, хоёрдугаар хэсэг нь бичих чадвар сорьсон задгай хэлбэрийн даалгавраас бүрдэнэ.
- Нэгдүгээр хэсгийн сонгох хэлбэрийн даалгаврын хариултаас зөв гэж үзсэн нэг хариултын харгалзах үсгийг сонгон дугуйлаарай.
- Даалгавар бүрийн хариултыг өгөгдсөн зайд бичиж тэмдэглэнэ.

Нарлаг зуны сайхан өдөр есдүгээр байрны гадаах талбайд хүүхдээ салхилуулах ээжүүд, ач зээгээ харах эмээ өвөө нар, хэд хэдээрээ нийлэн дуу хөгжим сонсож, утсаа оролдсон хөвгүүд охид тэгээд бас энд тэндгүй гүйлдэх том жижиг хүүхдүүд гээд түм түжигнэж, бум бужигнаж байв.

Хэнийх гэдгийг нь мэдэхгүй нэгэн гэр бүлийнхэн байрныхаа гадаа цэцгийн үр суулгаж, хэд хэдэн мод тарив. Гэрийн эзэн хүрзээр газар малтаж, том савтай ус зөөж харагдана. Гэргий нь гялгар уутаар үндсийг нь боосон нарийхан мөчир, тэгээд бас гоё гоё ууттай цэцгийн үрийг нямбайлан суулгаж, долоогоос найман настай хүү нь ээж аавдаа тусална.

Тэдний юу хийж байгааг харж суусан хүмүүсийн зарим нь “Ингээд нэмэргүй дээ, сахилгагүй хүүхдүүд дор нь гишгээд хаяна” гэж хүүхдүүд рүү муухай харна. Нөгөө нэг нь огт тоосон шинжгүй байхад харин үлдсэн хэсэг нь өнөөх гэр бүлийнхнийг гоочилж өмссөн зүүсэн, үс зүснийх нь тухай шивэр авир гэнэ. Хэн ч тэдэнд тусалсангүй, хэн ч тэдэнд урмын үг хэлсэнгүй. Эхний өдөр ингээд өнгөрөв.

Маргааш нь нээрээ л өнөөх гэр бүлийнхний суулгасан мөчруүд унасан гэмтсэн, хугарсан, үр цацсан хөрс нь талхлагдсан харагдав. Ажил тараад удаагүй байтал өнөөх гэр бүлийнхэн маань дахин гарч ирээд өчигдрийн суулгасан модны мөчруүдээ үзэж, дахин суулгаж, цэцгийн үр цацсан хөрсөө услан тордож эхлэв. Өчигдөр тэднийг үгүйсгэж байсан хүмүүс өнөөдөр тэднийг шоолох янзтай мушилзана. Дахиад нэг өдөр өнгөрөв. Өмнөх хоёр өдрийн үйл явдал давтагдахад харж суусан хүмүүс харин өнөөх гэр бүлийн өмнөөс харамсан халаглаж, өрөвдөж хөөрхийлөв. Гэсэн ч тэд огт шантрахгүйгээр модоо усалж, цэцгийн үр суулгасан хөрсөө хамгаална. Дахиад нэг өдөр өнгөрөхөд гэрийн эзэгтэй бүр олон мөчир авчирсан байв.

Хэн ч хүчлээгүй байхад хүүхдүүд тэдэнд тусалж эхлэв. Дараагийн өдөр болоход хүмүүсийн ихэнх нь тэдэнтэй хамтрав. Ийнхүү долоо хоног өнгөрөхөд нөгөө гэр бүлийнхний тарьсан мод, цэцгийн үртэй хөрсийг хэн ч сэндийлэхээ болив. Арав хоногийн дараа гэхэд энэ хавийнхан бүгд өнөөх моддыг, үр суулгасан хөрсийг хамгаалдаг болсон байв. Харин сарын дараа тэр байрны гадаах бүх хүн нахиалан ургасан мөчруүдийг, соёолж эхэлсэн цэцгийн үрийг харан, инээж хөөрч, өөрсдөө тарьсан мэт баярлан догдолж, бие биенээсээ өрсөн усалж тордон, ойр орчмынх нь хогийг түүдэг болсон юм.

Нэгэн гэр бүлийн тууштай, тэвчээртэй, уujuу тайван, ухаалаг зөв хандлага ийнхүү олон хүнийг өөрчилсөн. Энэ байрны гадаа итгэл найдвар, эв нэгдэл, эрүүл саруул сэтгэл сэтгэлгээ мододтой цуг, цэцэгстэй цуг ургаж эхэллээ. Хүмүүс ярвайж биш инээмсэглэн алхах нь анзаарагдана.

Одоо есдүгээр байрны гадаах орчин маш сайхан болсон. Байшингийн гадаа мод ургаж цэцэг дэлгэрлээ. Хүмүүсийн сэтгэл ухаанд ч бас ийм сайхан цэцэгс урган төлжиж эхлэв. Гадаад ертөнц өөрчлөгдөхөд түүнийг дагаад дотоод ертөнц бас хувьсдаг юм байна.

Д.Нарантуяа

УНШИХ ЧАДВАРЫГ СОРЬСОН ДААЛГАВАР:

1. **шивэр авир** - гэсэн үгийн утгад тохирох хэсгийг сонгоно уу.
  - A. сэм сэм алхах
  - B. сэм сэм явах
  - C. сэм шивнэн хэлэлцэх
  - D. олон хүн ярилцах
2. "биеэ оторлох" гэсэн хэлц үгийн утгад тохирох хэсгийг сонгоно уу.
  - A. ажилсаг
  - B. залхуурах
  - C. биеэ хураах
  - D. эвт шаазгай буга барина
3. "Долоогоос найман настай хүү нь ээж аавдаа **тусална**." тодруулсан үгийн ойролцоо утгыг олж сонгоно уу?
  - A. дэмжих, хамтрах, хэмжих
  - B. дэмжих, хамжих, хамтрах
  - C. туслах, ургах, дэмжих
  - D. хамжих, хэмжих, хамтрах
4. "Нэгөө нэг нь тоосон шинжгүй байхад **харин** үлдсэн хэсэг нь шивэр авир гэнэ." гэсэн өгүүлбэрийн онцолсон үгэнд тохирох төрлийг олж сонгоно уу.
  - A. лавшуулах
  - B. харьцуулах
  - C. цаг хугацааны
  - D. эсрэгцүүлэх
5. Байрны хүмүүсийн хийсэн үйлийг цаг хугацаагаар нь зөв дараалуулсан хэсгийг олоорой.
  1. Дараагийн өдөр болоход хүмүүсийн ихэнх нь тэдэнтэй хамтрав.
  2. Өмнөх хоёр өдрийн үйл явдал давтагдахад харж суусан хүмүүс тэдний өмнөөс харамсав.
  3. Одоо есдүгээр байрны гадаах орчин маш сайхан болсон.
  4. Өөрсдөө тарьсан мэт баярлан догдолж, усалж тордон, ойр орчмынх нь хогийг түүдэг болсон.

A. 1, 3, 2, 4   B. 2, 3, 4, 1   C. 2, 1, 4, 3   D. 3, 2, 4, 1
6. Маргааш ажил тарсны дараа танил гэр бүлийнхэн юу хийсэн бэ?
  - A. Бүр олон модны мөчир авчирсан.
  - B. Мөчрүүдээ суулгаж, хөрсөө услан тордсон.
  - C. Үр суулгасан хөрсийг хамгаалдаг болсон.
  - D. Цэцгийн үрийг харж, баярлан догдолсон.
7. Долоо хоног өнгөрөхөд ямар үр дүн гарсан бэ?
  - A. Мөчрүүд унаж гэмтэж, хугарсан байсан.
  - B. Хүүхдүүд хайр найргүй гишгээд хаясан.
  - C. Цэцгийн үртэй хөрсийг хэн ч сэндийлэхээ больсон.
  - D. Үр цацсан хөрс нь талхлагдсан байсан.
8. Яагаад? Ямар учраас? гэсэн асуух үг ашиглан байрны хүмүүс баярлах болсон шалтгааныг илрүүлэх 1 асуулт зохиогоорой.

-
9. Цэцгийн үр суулгаж буй гэр бүлийнхийг хараад байрны гадаах хүмүүс ямар ямар байдалтай байсныг тоочин бичнэ үү.

- .....
- .....
- .....

10. **урмыг хугалах** - гэсэн хэлц үгийн утгыг тайлбарлан, хэлц үгээ оролцуулан өгүүлбэр зохиож бичээрэй.

Хэлц үгийн тайлбар:

.....

.....

.....

11. "Хүмүүсийн сэтгэл ухаанд ч бас ийм сайхан цэцэгс урган төлжиж эхлэв." өгүүлбэрт цэцэгс ургах гэсэн үгээр зохиогч ямар санааг илэрхийлсэн бэ?
Үгийн тайлбар:

Зохиогчийн санаа:

12. Сарын дараа тэр байрны хүмүүсийн хандлага хэрхэн өөрчлөгдсөнийг харьцуулан дүгнэлт гаргаарай.

Зохиолын эхэнд хүмүүсийн хандлага ямар байсан бэ?	Зохиолын төгсгөлд хүмүүсийн хандлага ямар болсон бэ?
.....	.....
Дүгнэлт:	

13. "Гадаад ертөнц өөрчлөгдхөд түүнийг дагаад дотоод өртөнц бас хувьсдаг" гэдэг үгээр ямар санаа илэрхийлснийг өөрийн бодлоор тайлбарлан 30-35 үгэнд багтаан бичнэ уу.

БИЧИХ ЧАДВАРЫН ДААЛГАВАР

Ангийнхандаа хандаж "Мод тарьцгаая" сэдвээр 120-150 үгэнд багтаан уриалж бичээрэй.

Эхлэл хэсэгт: - Хэзээ хаана мод тарих талаар

Гол хэсэгт: - Мод тарихын ач холбогдлыг тоочин бичих

Төгсгөл хэсэгт: - Мод тарих аянд идэвхтэй оролцохыг уриалж бичих

